

Príloha č. 15 výzvy

Princípy desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie v znení aktualizácie č. 5

Cieľom uplatňovania princípov desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie (tzv. princípy 3D) je prispieť k integrácii marginalizovaných rómskych komunít (ďalej len „MRK“) a vytváraniu inkluzívnej spoločnosti. Pod inkluzívnou spoločnosťou rozumieme spoločnosť, v ktorej je umožnené každému jednotlivcovi, najmä tým najviac znevýhodneným, plné zapojenie sa do spoločnosti, opierajúc sa o princípy rovnosti príležitostí, spravodlivosti, spolupráce a solidarity, pričom rôznorodosť je vnímaná ako príležitosť na obohatenie celej spoločnosti. Začlenenie znevýhodnených skupín je úplné a bezpodmienečné.

Princíp desegregácie

Segregáciu môžeme definovať ako fyzickú separáciu členov rôznych skupín. Väčšinou ide o ciele oddeľovanie určitej časti obyvateľstva, ktorá má spoločné rasové, etnické, sociálne alebo iné znaky, v určitom priestore. Aj keď zvyčajne hovoríme o nedobrovoľnej separácii, dlhodobá segregácia v istých prípadoch vytvorí očakávanie ďalšej dobrovoľnej separácie skupín obyvateľstva - dobrovoľnosť ale nič nemení na škodlivosti tohto rozdelenia. Segregácia sa okrem fyzického oddelenia môže prejavovať aj v prístupe k službám a právam. Výsledkom segregácie je nižšia a/alebo absentujúca kvalita a dostupnosť poskytovaných služieb ako vzdelanie či zdravotná starostlivosť v takej miere, ktorá obmedzuje a/alebo zabraňuje zapojeniu danej skupiny obyvateľstva do spoločnosti, často nenapraviteľným spôsobom.

Odstránenie segregácie/desegregácia predstavuje proces, ktorého výsledkom je zníženie alebo ukončenie priestorového a sociálneho rozdelenia/izolácie obyvateľov MRK a majoritnej populácie. Ide o prístup, ktorý je zároveň jedným z troch základných princípov Stratégie rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030¹. Za zníženie fyzickej segregácie môžeme považovať prípad, ak je obyvateľom marginalizovanej komunity umožnený rovnocenný prístup k vzdelávaniu, ktorý nie je fragmentovaný podľa sociálnej, etnickej, jazykovej alebo kultúrnej príslušnosti.

Odstraňovanie segregácie je v kontexte sociálnej inklúzie len prostriedkom na prekonávanie bariér v prístupe k základným službám, priestorom, vybaveniu a pod., ktorým čelí MRK, čím jej obyvatelia získavajú viac príležitostí zúčastňovať sa na živote spoločnosti.

Princíp degetoizácie

Vnútná podstata getoizácie vedie k neustálemu prehlbovaniu a rozširovaniu geta. V dôsledku stigmatizácie a segregácie hľadá postihnutá skupina miesto, kde bude prijatá, kde ju nikto nebude odsudzovať, stigmatizovať ani ohrozovať. Z tohto dôvodu sa presťahujú na miesto, kde žijú ľudia s im podobnými charakteristikami. Takéto miesto je však väčšinou

¹ Dokument je zverejnený na stránke <https://www.romovia.vlada.gov.sk/strategie/strategia-pre-rovnost-inkluziu-a-participaciju-romov-do-roku-2030/?csr=6902417232102413477>

mimo oblasť, v ktorej sa bežne zdržiavajú ľudia z väčšinovej spoločnosti, a tí ho časom začnú vnímať ako miesto, kam nie je dobré chodiť. Týmto spôsobom dochádza k obojstrannému uzatváraniu miesta, a vytvorí sa geto.

Getoizácia vo svojich dôsledkoch vedie vždy aj k sociálnemu prepadu a ďalším nežiaducim javom, preto je nevyhnutné pri inklúzii marginalizovaných rómskych komunít striktne aplikovať tento princíp. Degetoizácia znamená prerušiť popísanú gradáciu sociálneho vylúčovania a postupne zmeniť charakter geta na obojstranne akceptovateľnú a prirodzenú súčasť obce.

Princíp destigmatizácie

Stigmatizácia znamená spoločenské zhanobenie osoby alebo skupiny na základe reálnych alebo domnievaných foriem správania sa. Je to negatívne označenie, nálepka. Dôsledkom stigmatizácie môže byť diskriminačné jednanie alebo až prenasledovanie príslušníkov danej skupiny.

Problémy spojené so stigmatizáciou sa v prevažnej miere týkajú väčšiny rómskej populácie v spoločnosti. Proces sociálneho označovania spočíva v tom, že Rómovia dostávajú od spoločnosti „označenie“ (nálepku), ktorým sa im pripisujú znaky, ktoré zakladajú na predsudkoch a nie zo znalosti o ich skutočnom správaní. Jej negatívnym dôsledkom je diskriminácia a prenasledovanie stigmatizovaných osôb. Správanie a činnosť stigmatizovaných osôb bývajú pripisované ich prirodzeným vlastnostiam a interpretované ako prejav ich zlej vôle, výsledok patologickosti a považované za dôkaz oprávneného zlého postoja k nim.

Destigmatizácia znamená dosiahnuť v dominujúcej skupine, aby pristupovala ku každému členovi stigmatizovanej skupiny individuálne a posudzovala ho na základe jeho skutočného správania a činnosti. Napríklad intervencie v oblasti vzdelávania by mali byť realizované tak, aby negenerovali riziko zvýhodnenia jednej skupiny žiakov voči druhej. Podnetom stigmatizácie môžu byť práca s verejnou mienkou, napr. komplementárne/podporné aktivity (výlety, kultúrne podujatia a pod.), ktoré sú organizované len pre deti z MRK, prípadne aj ich rodičov. Vhodnou intervenciou v oblasti destigmatizácie je skvalitnenie výučby, doučovania, krúžky či tréningy dostupné pre všetky deti, realizácia spoločných osvetových, neformálnych vzdelávacích aktivít, zameraných na zvyšovanie akceptácie rôznorodosti, posilňovanie kultúrnej identity a senzibilizácie, atď.

Pokyny pre žiadateľov k vyplneniu prílohy 3D

Ak sa samospráva, na ktorej území sa plánuje realizácia projektu, nachádza v Atlase rómskych komunít 2019 alebo jeho aktualizácii², v prílohe prosím popíšte (max. 600 slov), ako projekt zníži alebo neprehĺbi segregáciu, stigmatizáciu, a getoizáciu žiakov zo znevýhodnených skupín obyvateľstva, predovšetkým z marginalizovaných rómskych komunít (MRK).

Pre ilustráciu spôsobov uplatňovania princípov 3D uveďte odpovede na nasledujúce otázky:

² Dokument a sprievodná databáza samospráv sú zverejnené na stránke: <https://www.romovia.vlada.gov.sk/atlas-romskych-komunit/atlas-romskych-komunit-2019/>

- Kde sa vzhľadom na jadro obce a rómsku komunitu nachádza škola, v rámci ktorej sa projekt bude realizovať / bude nachádzať nový objekt? (Cieľom je, aby sa príspevok využil na projekty pri objektoch, ktoré sa nachádzajú v jadre obce/mestskej časti, kde sa nachádza kľúčová miestna/mestská infraštruktúra.)
- Akým spôsobom projekt napomôže k predchádzaniu segregácie žiačok a žiakov z rómskej komunity v rámci školy? (Cieľom je nevytvárať etnicko-sociálne homogénne triedy v prípade, ak to etnicko-sociálne zloženie obyvateľstva obce aj predpokladaný demografický vývoj v obci umožňuje).
- Aké ďalšie aktivity plánujete realizovať za účelom zlepšenia vzdelávacích výsledkov žiačok a žiakov (doučovania, krúžky a pod.)?
- Ako projekt ovplyvní začlenenie žiačok a žiakov z rómskej komunity do širšieho školského kolektívu (organizácia spoločných aktivít a pod.)?
- Aké ďalšie infraštruktúrne projekty vedúce k zlepšeniu životných podmienok ľudí z marginalizovaných skupín (vybudovanie chodníka, spevnenie cesty a pod.) plánujete realizovať?
- Ako sa vďaka projektu a nadväzujúcim aktivitám zlepšia v obci/meste podmienky pre deti z marginalizovaných skupín (budovanie ihrísk, športovísk a pod.)?
- Aké ďalšie kroky plánujete robiť smerom k zvýšeniu inklúzie vo vzdelávaní a zníženiu segregácie, stigmatizácie a getoizácie?